лердиң оқытылыўы жаслардың ҳуқықый саўатқанлығын асырып барса, ал олардың сабақтан тыс искерлиги бул билим ҳәм көнликпелерди беккемлеп, ҳуқықый мәдениятынын, ҳуқықый тәрбиясын қәлиплестиреди.

Әдебиятлар

1. Сайдов А., Таджиханов У. Ҳуқуқий маданият назарияси. –Т.: 1998.
2. Алеуов Ө. Педагогика. –Нөкис: 1998.
3. Буева Л.П. Человек: деятельность и общение. -М.: 1978
4. Кон И.С. Психология старшеклассника: Пособие для учителей. -М.: 1980.
5. Матяш Н.В. Психология проектной деятельности школьников в условиях технологического образования. /Под ред. В.В. Рубцова. – Мозырь: 2000.
6. Мудрик А.В. О воспитании старшеклассников. - М.: 1976.

РЕЗЮМЕ

Бу мақолада юқори синф ўқувчиларини ўқишдан ташқари машғулотларда уларнинг ҳуқуқий тарбиясини шакллантириш, ҳуқуқий тарбиялашнинг ўзига хос жиҳатлари ҳақида сўз боради.

РЕЗЮМЕ

В данной статье рассматривается значение мастерства во внеурочных занятиях по своеобразному правовому воспитанию учеников старших классах и формированию правового воспитания.

SUMMARY

This article discusses the differences in the legal education of high school students in extracurricular activities and the importance of shaping their legal culture and legal education.

БИЛИМЛЕНДИРИЎ СЫПАТЫН АСЫРЫЎДА ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ПАЙДАЛАНЫЎДЫҢ ӘҲМИЙЕТИ

Б.И.Арзиева - *үлкен оқытыўшы*

Г.Ж.ДЖамилова – *оқытыўшы*

Р.У.Турғанбеков - *2-курс магистранты*

Әжинияз атындағы Нөкис мәмлекетлик педагогикалық институты

Таянч сўзлар: таълим сифати, педагогик технология, инновацион ғоя, таълим, ўқитишнинг моҳияти, таълим мазмуни.

Ключевые слова: качество образования, педагогическая технология, инновационная идея, образование, сущность образования, содержание образования.

Key words: quality of education, pedagogical technology, innovative ideas, education, essence of education, content of education.

Бүгинги күнде елимизде билимлендириў тараўын қайта реформалаў, раўажланған еллердиң жаңа оқытыў технологияларын пайдаланыўды билимлендириўге енгизиўге үлкен итибар қаратылып атыр. Соның нәтийжесинде билимлендириў тараўында бир неше норматив ҳүжжетлер қабыл етилди. Өзбекстан Республикасы «Билимлендириў ҳаққында»ғы нызамы 2020-жылы қайта қабыл етилди. Бул нызамда тийкарынан ҳәр бир пуқараның Конституциялық билим алыў ҳуқықы көрсетип өтилген. Соның менен бирге, нызамда жасларға тәлим-тәрбия бериўдиң, кәсип-өнер үйретиўдиң ҳуқықый тийкарлары белгилеп берилген.

Бул тәлимниң тийкарғы мазмуны - оның ўазыйпаларында сәўлелендирилеਡи. Соның менен бирге билимлендириўдиң бағдарларына ақылый тәрбия менен байланысы болған ўазыйпалар киреди. Буларға илимий ҳәм техникалық билимлер менен жасларды қуралландырыў, ата-бабаларымыздан мийрас қалған тарийхый ҳәм мәдений қәдириятларға садықлық сүйиўшилик, мийнетсүйгишлик, миллетлер ара дослық, қаҳарманлық, мәртлик сыяқлы пазыйлетлерди қәлиплестиреди.

Өзбекстан Республикасы жоқары оқыў орынларында шөлкемлестирилетуғын тәлимниң мазумунын ең дәслеп кәмил инсан ҳәм тәжрийбели қәнигени таярлаў процеси менен белгиленеди.

Билимлендириў – бул билим бериў, тәжирийбе ҳәм көнликпелер пайда етиў процеси болып, инсанды өмирге ҳәм мийнетке таярлаўдың тийкарғы қуралы болып есапланады. Тәлим процесинде мағлыўмат алынады ҳәм тәрбия әмелге асырлады. Тәлим тар мәнисте оқытыў түсинигин аңлатады. Бирақ ол тек ғана түрли типтеги оқыў орынларында оқытыў процесин емес, бәлки, шаңарақ, ислеп шығарыў ҳәм басқа тараўларда мағлыўмат бериў процесин де билдиреди. Тәлим ҳаққыдағы педагогикалық идеяларға қарап инсаният жәмийетиниң раўажланыў басқышларында тәлимниң мазмуны, методы, шөлкемлестириў формалары өзгерип барған. Тәлим бериў процеси яғный педагог искерлигин, улыўма оқыўшылардың билиў, үйрениў искерлигине басшылық қылыўды ҳәмде оқыў процессин билдиреди. Тәлим бериўши ҳәм тәлим алып атырған оқыўшылар искерлигиниң жыйындысынан ибарат. Тәлим ҳәм тәрбия процесинде шахстың сыпатлары, дүнья қарасы қәбилети өседи. Тәлим әўладлар ортасындағы мәнаўий мийрасхорлықты тәмийинлейди: инсанлардың социал тарийхый тәжрийбелери жас әўладқа тәлим аркалы өтеди. Тәлим ҳаққында түрли теориялар бар. Базы бир теориялар тәлимди жәмийеттиң социал-экономикалық дүзилисине байланыслы болмаған ҳәдийсе сыпатында қараса, ал екинши бир теорияда тәлимниң жеке характерге ийе екенлиги, ол жәмийеттиң ҳәр бир ағзасында белгили сиясый, философиялық, ҳуқықый қарасларды қәлиплестириў мақсетине қаратылғанынан дерек береди. Тәлимниң мақсети объектив өмир талапларына муўапық ҳалда өзгерип барғаны сыяқлы, тәлимниң характери, жөнелиси де улыўма мақсетлерге муўапық өзгерип барады. Тәлимниң деалектив тәризинде ҳақыйқый жетип баратуғын ишки қарама қарсылықлар процеси болып есапланады [2:80]. Соның менен бирге, Республикамыздың тәлим тараўы бир-бири менен үзликсиз, тығыз байланысқан ҳәм президентимиз Ш.М.Мирзиёев айтып өткениндей, ақырғы жылларда тәлим тараўының раўажланыўында жылжыўлар бир қанша әстелик пенен илгерилеп баратырғанлығы сезиледи. Ўатанымыздың тәлим сыпатын жоқарылатыў ушын бир қатар илажлар алып барылмақта. Буның айқын дәлили сыпатында, билимлендириў ҳаққындағы нызамның жаңадан қабыл етилиўи, шет ел тәжирийбелерин билимлендириў тараўына енгизилиўин айтып өтиўимиз мүмкин. Ҳәзирги раўажланған мәмлекетлердиң илгерилеў басқышына нәзер таслайтуғын болсақ, олардың раўажланыўына ерисиўде бир қатар факторлар себеп болған.

Биринши Президентимиз Ислам Каримов өз сөзинде: «биз мәмлекетимиздиң келешеги- жас әўлад қандай тәрбия алыўында, қандай мәнаўий пазыйлетлер ийеси болып өсип-өниўинде, перзентлеримиздиң өмирде өз орнын табыўда, қандай жоқары мақсетлерге ерисиўге хызмет қылыўға байланыслы екени ҳәмийше ядта тутыўымыз шәрт. Сол себепли ең дәслеп тәлим мазмунын тереңлестириў, билим бериў қурамын кеңейтиў, тәлим мазмунына билим, көнликпе ҳәм тәжирийбе асырыў имканиятын жаратыў, улыўмаинсаний мәдениятты пайда етиў, дөретиўшилик искерлик тәжирийбесин асырыў, қоршаған орталыққа ақыллы қатнасын тәмийинлеў идеясы - бүгинги күнниң

тийкарғы темасы болыўы керек.

Жасларға тәлим бериўде оқытыўдың мақсети, оның мазмуны, оқытыўдың нәтийжелилиги тәлим процессинде оқытыўшыдан педагогикалық шеберлик талап етиледи. Педагогикалық технология сабақ өтиўде талаб алардың үйренилип атырған тараў бойынша билимлерин еске түсириў, жанландырыў жаңа билимлерин өзлестириўге тийкар болады.

Заманагөй педагогикалық технология тәлим мақсетин анық қойыўдан баслап баҳалаўға шекем болған басқышлардың ҳәр бири ушын дөретиўшилик искерлик талап етеди.

Жоқары билимлендириў мәкемелеринде тәлим бериў методларын қайта көрип шығыў ҳәм нәтийжели болып есапланатуғын методлар ҳәм усылларды таңлаў зәрүрлиги, талабалардың ой-пикирин раўажландырыўда жүз берип атырған өзгерислерге тийкарланады. Олар, алынған мағлыўматты өз ара байланыстырыў, түрлерге бөлиў ҳәм салыстырыў, оларды меңгериўге сын көз бенен қараўда анағурлым бийиклик ҳәм избеизлиликке ийе болады. Өсип баратырған сана, сынлы көзқарас оларда оқытыўшы пикирлерине исенимсизлик оятады, келтирилген мысалларды терең дәлилленип берилиўин талап ете баслайды ҳәм олардың ҳақыйқатлығына өзинде исеним туўдырғысы келеди. Талабаларда тийкарғы қағыйдаларын меңгериў уқыбын тәрбиялап ғана қоймастан, орталықтың кери тәсирлерине қарсы турыў, тек мораль принциплерин жетилистирип қоймай, әдепсизлик көринислери менен қарсы гүресиўге де тәрбиялаў зәрүр. Педагогикалық жәмәәтиниң баслы ўазыйпасы талабаларда әдеп-икрамлылық ҳәм социаллық турақлылықты қәлиплестириў болып табылады.

Келешек оқытыўшыларын тәрбиялаўда жаңа педагогикалық технологиялардан пайдаланыў, оқытыўдың нәтийжели методларын қолланыў мақсетке муўапық болады. Сабақ өтиўде оқытыўшының сабаққа шеберлик пенен қатнаста болыўды, талаба-жасларда креатив идеяларды қәлиплесиўине бағдарлайды. Бул болса өз нәўбетинде тәлим сыпатын асырыўға хызмет қылады.

Педагогикалық процессте өзиниң жаңа ислеп шығарыў қәбилетин раўажландыратуғын оқытыўшы ғана билимлендириў сыпатын асырыў, сабақтың нәтийжелигине ерисиў барысында тынымсиз излениўде болады.

Бунда оқытыўшы ҳәм талаба ортасында бирге ислесиўди жолға қойыў зәрүр. Педагогикалық шериклик дәстүрий усыллардан айырмашылығы оқытыўшы ҳәм талабаның биргеликтеги мийнети арқалы билим алыўға умтылыўы. Педагогикалық шерикликте ислеўдиң әҳмийети сонда социал турмыс системасының өзгериўи менен жаңаланып қәлиплесип барыўы менен бирге талабаларды өз үстинде ислеўге, өзин-өзи анализ қылыўға ийтермелейди.

Бүгинги күнде жәмийетке керекли кадрларды таярлаўда, жаслардың мәнаўий интеллектуаллығын хошаметлеп барыў үлкен әҳмийетке ийе. Мәнаўий интеллектуал сыпатлардың заманагөй усылларын анықлаў, тарбия процесинде нәтийжели өзгерислерди пайда етеди. Талаба-жасларға мәнаўий интеллектуалдың қәлиплесиўиндеги жетискенлик ҳәм кемшиликлерин әдил баҳалаў системасы тәрбия мазмунының усыллары ҳәм формаларын жақсылаўға тийкар болады. Бул өз нәўбетинде талабалардың билим алыўға болған ықласын күшейттирип, жаслар ортасында илгерлеўшилик болады.

Жуўмақлап айтқанда, бүгинги күнде жоқары оқыў орынларында билимлендириў сыпатын еле де асырыў ең әўеле педагогикалық технология ҳәм инновациялық идеялардың нәтийжелилигине байланыслы болады.

Әдебиятлар

1. Өзбекстан Республикасы Билимлендириў ҳаққындағы нызамы. 2020.
2. Нишонова З.Т., Аскарова Н.А., Расулова Ф.Ф., Байкунусова Г.Ю. “Укувчиларда паст ўзлаштириш диагностикаси ва психокоррекцияси” -Тошкент: 2014.
3. Google.uz

РЕЗЮМЕ

Бу мақолада таълим сифатини оширишда педагогик технологиялардан фойдаланишнинг аҳамияти, педагогик ҳамкорликнинг дастурий ўқитиш усулларидан фарқи ҳақида сўз боради.

РЕЗЮМЕ

В этой статье рассматривается важность использования педагогических технологии в повышении качества образования, а также речь идёт о различии методов педагогического сотрудничества от традиционного.

SUMMARY

The article deals with importance of using pedagogical technologies in enhaciug quality of education burtuemore it presents the difference of pedagogical collaboration with traditional one.

ИНГЛИЗ ТИЛИНИ ЎҚИТИШДАГИ ИННОВАЦИОН МЕТОДЛАРНИНГ ЎҚУВЧИЛАР МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ КОМПЕТЕНТЛИЛИГИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДАГИ РОЛИ

Б.А.Арзиева - *таянч докторант*

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: ўкув-тарбия жараёни, маънавий-ахлоқий тарбия, тил ва маданият, нутқ-фаолият, инновацион фаолият, .

Ключевые слова: Учебно-воспитательный процесс, духовно-этическое воспитание, язык и культура, речевая деятельность, инновационная деятельность.

Key words: educational process, ethical and spiritual education, language and culture, speech activity, innovation activity.

Жамиятда ва таълим соҳасида сезиларли ўзгаришлар юз бергани боис чет (инглиз) тилига қизиқишни ошириш долзарб муаммога айланди, бу ўзгаришлар асосан информацион жамиятга ўтишнинг ўзига хос жиҳатлари билан боғлиқ. Бугунги кунда олимлар ўқувчиларнинг билим олишга қизиқишини ошириш учун шароит яратишнинг йўл ва воситаларини излаш зарурлигини таъкидлашмоқда. Шундай йўллардан бири ўқитишнинг инновацион методларини жорий этиш ҳисобланади.

Маълумки, ахборот оқими, фан ва технологияларнинг, иқтисодиётнинг, илмий фаолиятнинг ривожланиши чет маданият вакиллари билан мулоқотга киришишга мажбур қилади. Муваффақиятли ҳамкорлик учун нафақат чет (хусусан, инглиз) тилини билиш, балки суҳбатдошнинг руҳиймаданий оламини тушуниш ҳам талаб этилади. Қарашлардаги, атроф муҳитни тушунишдаги тафовутлар тарафлар бир-бирларини тушунмаслигининг сабаби ҳисобланади.

Яна шуни қайд этиш жоизки, инглиз тилини ўқитишнинг ўзига хос жиҳатлари бор, муаллим уларни ҳисобга олмаслиги мумкин эмас. Юқорида қайд этилганидек ҳозирги вақтда чет тилини ўрганишдан кўзланган улкан мақсад ўзга маданиятга қўшилиш, маданиятлар мулоқотида қатнашиш, шунингдек маънавий-ахлоқий компетентликни ривожлантиришдир. Шундай қилиб, инглиз тили